БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за балканистика с Център по тракология
"Проф. Ал. Фол"
Вх. № 647 НО-05 / 10.11.2017 г.

СТАНОВИЩЕ

на проф. дин Иван Първев
за научните качества на доц. д-р Румяна Илиева Прешленова,
кандидат в конкурса за професор в професионалното направление 2.2. История и археология (научна специалност Нова и най-нова обща история за нуждите на секция „Балканите 1878-1945 г.“ към ИБЦТ-БАН)

Колежката Румяна Прешленова участва в настоящия конкурс със следните публикации: 1 монография, 9 студии (от тях 2 две на немски, 3 на английски и 2 на български), 8 статии (от тях 3 на български, 3 на английски и 2 на немски), 2 учебни помагала и 12 рецензии (от тях 9 на английски, 2 на български и 1 на английски). Основното съчинение на доц. Прешленова е монографията “Австро-Унгария и Балканите, 1878-1912“. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София 2017 (342 с.). От тази гледна точка всички изисквания за академично-изследователски достижения, определени в законовите и нормативните документи за участие в конкурс за професор, без съмнение са изпълнени.

Научните области, в които се разполагат изследователските интереси на доц. Румяна Прешленова, най-общо са четири: на първо място това е темата, с която колежката се занимава най-интензивно, а именно връзките на Австро-Унгария с региона на Балканите в сферата на икономиката, политиката и образованието през XIX-XX век; на второ място трябва да посочим интереса на доц. Прешленова към проучването на процесите на модернизацията на България и ролята на Централна Европа като осъзната „цивилизационна матрица“; на трето място идва онзи тематичен кръг, който условно може да бъде описан като проучване на немско-българските отношения през XIX-XX век като „пространен исторически процес“; и накрая, колежката проявява интерес към историята на понятията, без които балканистичните проучвания не биха били възможни – напр. термина „Балкани“.

Ако трябва да се направи една обобщаваща оценка на проучванията на колежката Пресленова, за мен тя би могла да се опише по следния начин: авторката изследва миналото на Балканите не като нещо автохтонно и самодостатъчно, а като пряк резултат от въздействието, което оказват съседните големи региони в Европа върху нашия Полуостров. В изследванията на Румяна Прешленова като „червена нишка“ се формулира тезата за ключовата роля на австрийска Средна Европа за социално-икономическото развитие на балканските страни и балканските общества през XIX-XX в. – една теза, която е убедително формулирана и много аргументирано защитена. В тази връзка бих искал да почертая високата стойност на монографията „Австро-Унгария и Балканите, 1878-1912 г.“, където авторката прави великолепни историко-философски обобщения за връзките между Виена и нейните балкански съседи.

Доц. Прешленова е отличен познавач на австро-унгарските и немските архиви и една немалка част от нейните съчинения са резултат с проучването и анализа на архивни документи. Колежката има таланта да открива „белите петна“ в европейската и световната историография и да ги запълва – такъв е случаят със студията, посветена на Средноевропейския стопански съюз в Берлин през 40-те години на XX век.

Бих искал също така да подчертая две положителни качества на доц. Прешленова като изследовател. На първо място това е нагласата да се правят балканистични изследвания не, като се изключва „българската тематика“, а обратното – като се включи тя по логичен начин в миналото на Балканите като интегрален елемент. Възможно е колежката и да е повлияна до известна степен от рефлекса на австрийската и немската историческа школа, която гледа на Балканите като една цялост, но един такъв подход според мен е полезно да бъде прилаган. На второ място бих искал да подчертая, че при преценката на австрийския и на немския фактор за балканската и за българската история доц. Прешленова запазва обективността си на изследователя, който познава архивите и реалностите в несъмнено интригуващата двустранна история. Авторката не се е „хлъзнала“ по плоскостта на идеализацията и безкритичността при осветляването на връзките между България и Австро-Унгария или на българо-германските отношения, т.е. тя не се движи по коловозите на „безкритичното австрофилство и германофилство“, което може да бъде забелязано в някои изследвания на българската историография през последния четвърт век. Обратното – доц. Прешленова подчертава както положителните измерения в отношенията между България и Централна Европа, така обръща внимание и на някои сериозни проблеми в триъгълника София-Виена-Берлин. Този поглед е особено важен акцент в монографията „Австро-Унгария и Балканите, 1878-1912 г.“, което превръща посоченото изследване в един наистина убедителен исторически наратив. Именно балансираното изложение, спокойният анализ и отличното познаване на фактологията прави споменатото проучване толкова интересно и ценно.

Друг важен и според мен много положителен момент при цялостната оценка на творческите достижения на доц. Прешленова личи в обстоятелството, че от общо 31-те публикации, с които колежката кандидатства в конкурса за професор, 22 са на немски или английски. Това означава, че 2/3 от публикуваните текстове са на чужд език, което автоматично превръща колежката в разпознаваем и ценѐн автор в чужбина. Категорично мога да потвърдя, че особено сред австрийската и немската историческа колегия, която се занимава с проучването на Балканите през XIX-XX век, доц. Прешленова е един наистина уважаван изследовател.

Що се отнася до начина, по който доц. Прешленова поднася на читателя своите изследвания, бих искал да подчертая, че колежката притежава онзи талант, който може да бъде обозначен като „дар перо“. Поради тази причина осмислянето на написаното от нея е едно наистина много приятно занимание, което за съжаление не се среща много често в нашата историческа гилдия.

Накрая бих искала да добавя, че познавам доц. Прешленова не само като изследовател, притежаващ много висока научна ерудиция, но и като преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, където тя от няколко години има лекционни четения в специалността „Минало и съвремие на Югоизточна Европа“. Отзивите за нейната работа като лектор от страна на студентите са изцяло положителни, което е още важен аргумент за общата академична оценка на доц. Прешленова.

Въз основа на казаното дотук бих искал да обобщя, че въз основа на всичко казано по-горе съм категорично убеден, че доц. Румяна Прешленова притежава научните качества да бъде избрана за професор в професионалното направление 2.2. История и археология (научна специалност Нова и най-нова обща история за нуждите на секция „Балканите 1878-1945 г.“ към ИБЦТ-БАН). Поради това моят вот е положителен – „за“.

София, 9 ноември 2017 г.

проф. дин Иван Първев